Op deze vraag van Prof. van Rijnberk geeft de historie het antwoord. Hij zoekt in verkeerde richting. Het gaat hier om vrij baan te hebben ook op wetenschappelijk gebied voor onze wereld- en levensbeschouwing. Het liberalisme had mannen, die deze beschouwing waren toegedaan en voor een katheder stellig niet ongeschikt waren, steiselmatig geweerd. En nu mag voorzeker aan de openbare Universiteiten elk hoogleeraar vrij voor zijn beginselen uitkomen, maar de Overheid benoemt de hoogleeraren en zij heeft het in haar hand onze mannen te passeeren. Daarmee moge de vrijheid in naam worden gehuldigd, maar daadwerkelijk is de vrijheid zoek. Dit exclusivisme van het liberalisme heeft voor een niet gering deel den stoot gegeven tot het stichten van de Vrije Universiteit, waar de Gereformeerde wereld- en levensbeschouwing vrij kan worden gedoceerd en geen Overheid op de benoeming der hoogleeraren eenigen invloed heeft.

Trouwens, al zijn er thans ook aan de openbare Universiteiten eenige mannen, die het Gereformeerd beginsel zijn toegedaan, dit maakt een Vrije Universiteit voor ons allerminst overbodig. Of al enkele vakken overeenkomstig onze pricipia worden gedoceerd is niet toereikend. Daardoor komt de Gereformeerde wereld- en levensbeschouwing niet tot haar recht. Die beheerscht heel de wetenschap. Vandaar ons begeeren, dat alle takken van wetenschap vrij naar ons beginsel worden bestudeerd. Daarvoor is noodig een specifiek Gereformeerde Universiteit. En stel, dat de Overheid een onzer Universiteiten wilde restaureeren in Gereformeerden stijl. Dan zou ook dat niet kunnen bevredigen. Onze vrijheid zou daardoor niet zijn gewaarborgd. Immers, al zou de Overheid heden van goeden wille zijn, wie waarborgt, dat zij het morgen nog zal wezen? En hoe zou een Overheid ooit in staat zijn Gereformeerde wetenschappelijke keur te oefenen? Daarom moet in deze onze Universiteit ook vrij van alle overheidsbemoeiïng blijven.

Maar Prof. van Rijnberk wendt het over een anderen boeg. Hij zoekt de vrijheid in het beoefenen der wetenschap. Uit het opstel van Prof. Bavinck over „Christendom en Natuurwetenschap" tracht hij aan te toonen, hoe gebonden onze wetenschappelijke mannen zijn. Vooral heeft hij er bezwaar tegen, dat Prof. Bavinck de natuur bindt aan een voortdurende inwerking Gods.

En dan zingt hij den lof van zijn eigen opvatting: „Hoe geheel anders staat dan hij tegenover de natuur, die overtuigd is, dat de wetten van de stof onvergankelijk zijn en bestudeerd kunnen worden onafhankelijk van elke ethische en religieuse opvatting en openbaring. Hoeveel vrijer is hij, die meent, dat zoowel het bekende als het onbekende, het begrijpelijke en verklaarbare zoowel als het onvatbare en ondoorgrondelijke in de natuur, dit in gelijke mate en op dezelfde wijze zijn voor den pantheïst, voor den christen, den Jood, den Mahomedaan, den Buddhist en den occultist! Thuis en in de kerk: iedereen vrij in zijn geloof, in de werkplaats der wetenschap, iedereen vrij in een neutraal agnosticisme, dat Goddelijke en geestelijke beweeghaarheden streng scheidt van al wat het intellect naar gewicht, maat en getal kan uitdrukken."

Hierin beluistert men weer oude klanken.

De klanken van het liberalisme en positivisme.

Zóó redeneerde men vroeger ook.

En wel voorziet Prof. van Rijnberk de tegenwerping, dat, zoodra men feiten en wetten gaat verklaren, men evenzeer als de christen vastzit aan de ingeboren instinctieve voorkeur.

Maar hij adviseert daarom „dat men zich zooveel als doenlijk is moet beperken in het volgen der verleidelijke neiging om de eerste oorzaken en laatste verklaringen te willen kennen", want dit zijn toch maar „genoeglijke droomerijen".

Dus: men moet zichzelf aan banden leggen.

Men moet de drang van de menschelijke ziel om tot den oorsprong en het doel van het bestaande door te dringen, zooveel mogelijk onderdrukken.

Alzoo een vrijheid, die niet gekocht kan worden, dan door knechting van eigen persoonlijkheid.

Een vrijheid, die het hart aan intellectueele ketenen vastlegt en in dezen geest geboden opstelt: die en die behoefte moogt gij niet hebben.

Prof. van Rijnberk eindigt zijn artikel: „Houdt u aan de dingen, zooals ze zijn en vraag niet naar oorsprong of oorzaak, die toch voor het menschelijk brein ondoorgrondelijk zijn."

Wanneer zal men eens over het naïeve standpunt heenkomen, dat men op die manier zich de vrijheid heeft veroverd?

Wij geven volmondig toe: wij zijn bij de beoefening der wetenschap aan onze principia, aan vóóroordeelen gebonden. Wij binden ons daar vrijwillig aan.

Maar heeft Prof. van Rijnberk niet evengoed zijn vóór-oordeelen?

Mag ik er uit zijn eigen woorden eens enkele opsommen?

Hier zijn zij:

1. de wetten van de stof zijn onvergankelijk.
2. de bestudeering van die wetten is onafhankelijk van alle ethische en religieuse opvatting en openbaring.
3. er bestaat een neutraal agnosticisme.
4. de gansche metafysika is niet anders dan een soort opiumkit, een wereld van „genoeglijke droomerijen".
5. oorsprong en oorzaak der dingen zijn ondoorgrondelijk voor het menschelijk brein.

Zijn dat geen geweldige vóór-oordeelen?

Kan Prof. van Rijnberk er niet inkomen, dat met het oog daarop de christen zich minstens zoo vrij voelt als hij?

—≡ De perken te buiten.

De publikaties van het Centraal Bureau voor Statistiek hebben reeds vaker de aandacht getrokken om de eigenaardige manier, waarop daarin over de toename der bevolking in ons land wordt gesproken.

Ook bij het jaaroverzicht over 1922, zooals dat in de groote pers is overgenomen, komt dat opnieuw uit.

> Dat het in de steden doorloopend lager is dan in het rijk in zijn geheel, is een gevolg van het feit, dat de stedelijke bevolking in meerdere mate dan de landelijke zich toegankelijk betoont voor de nieuwe opvattingen betreffende de matrimonieele moraal.

Wat zegt men van zulk een volzin?

Speurt men hier niet reeds den toeleg om verderfelijke praktijken achter een schoonklinkende benaming te verbergen?

Een rapport moet natuurlijk zakelijk blijven.

Het behoeft geen ethische beoordeeling te geven.

Maar waarom dan niet eenvoudig weg geschreven: dat de stedelijke bevolking in meerdere mate dan de landelijke zich toegankelijk betoont voor het neo-malthusianisme of: voor de propaganda tot gezinsbeperking.

Zooals het er nu staat: voor de nieuwe opvattingen betreffende de matrimonieele moraal, heeft het den schijn, alsof de opstellers van deze statistiek zelf de meening zijn toegedaan, dat de moraal, welke totnogtoe werd gehuldigd, thans is verouderd.

Nog een andere zinsnede geeft te denken.

> De omvang van de vermaderde nataliteit kan wellicht het best worden verduidelijkt, wanneer men er op wijst, dat, indien in 1922 het geboortecijfer nog had gestaan op de hoogte van 1876, toen het met 37.1 per 1000 zielen zijn maximum bereikte, er in ons land 260.349 levend geboren kinderen zouden zijn ingeschreven, of 78.521 meer dan in werkelijkheid het geval was. Men kan zich hieruit een beeld vormen van den omvang, waarin de opvatting, om ook de gezinsomvang zich te doen aanpassen bij den economischen toestand der bevolking, hier te lande reeds heeft veld gewonnen.

Hier heeft men weer hetzelfde verschijnsel als boven werd gediskwalificeerd.

De doorwerking van het neo-malthusianisme wordt hier geheeten: de gezinsomvang zich te doen aanpassen bij den economischen toestand der bevolking.

De gezinsbeperking wordt hier zoo verleidelijk voorgesteld, dat men anderen de vraag in den mond geeft: wat is daar nu tegen?

Is het niet alleszins loffelijk zich aan te passen bij den economischen toestand der bevolking?

Moet daarmee in deze tijden van malaise geen rekening worden gehouden?

Toch projekteert het Centraal Bureau hiermee een valsch beeld.

Het is immers van genoegzame bekendheid, dat juist in de economisch sterke gezinnen het neo-malthusianisme de meeste aanhangers vindt?

Maar had men in deze uitdrukkingen nog met een meer bedekte propaganda voor de gezinsbeperking te doen, anders komt het te staan in de volgende passage:

> Dat een dergelijk bevolkingsaccres, hetwelk in het laatste jaar onze bevolking door meer geboorte dan sterfte met 101.502 zielen zag toenemen, onverschillig of men het naar het verleden of naar de toekomst projecteert, geheel abnormaal en tevens op den duur volkomen onhoudbaar moet heeten; en dat het weinig in overeenstemming is met de omstandigheden, waarin ook ons land verkeert, zal wel geen nader betoog behoeven. Wel niemand kan meenen, dat, indien dergelijke cijfers duurzaam worden gedacht, emigratie de moeilijkheid zou kunnen oplossen. Voor een dergelijk accres ware van jaar tot jaar, andere bezwaren nog daargelaten, nergens plaatsing te vinden. Enkel hetzij toeneming der sterfte, of anders verdere daling der geboorten kan hier oplossing geven.

Hier gaat de Statistiek haar perken, al neemt men die nog zoo ruim, ver te buiten.

Statistiek heeft cijfers te geven over een bepaalden tijd.

Zij mag ook die cijfers trachten te verklaren uit historische faktoren.

Maar gevolgtrekkingen voor de toekomst heeft zij niet te maken.

Dat moet zij aan anderen overlaten.

En vooral heeft zij zich te onthouden van beschouwingen als deze, dat op den duur de toestand onhoudbaar zou worden, emigratie geen uitkomst zou bieden en alleen de oplossing zou gevonden worden door hetzij toeneming der sterfte of anders verdere daling der geboorte.

Hier ligt de neo-malthusiaansche propaganda er dik op.

Want natuurlijk gaat men zich rekenschap geven wat kan gedaan om den geprofeteerden „onhoudbaren toestand" te voorkomen.

Het middel der emigratie wordt hier al dadelijk van de hand gewezen.

Blijven er nog twee andere middelen: toeneming der sterfte of vermindering der geboorten.

Voor het bevorderen van de toeneming der sterfte, zal wel niemand het opnemen.

Een man als Binding moge deze richting eenigszins inslaan, uit een ander motief dan, over het geheel is de menschheid nog niet zoo barbaarsch, dat zij er voor voelen zou, om in vollen en koelen vredestijd menschen in massa van kant te maken.

Voor een bevel om de pasgeboren kinderen in Donau, Rijn, Maas, Noordzee te werpen behoeven we niet beducht te zijn.

Rest dus alleen: vermindering der geboorten.

Gelijdelijk voert deze Statistiek tot de conclusie, dat daarin alleen behoud schuilt.

Met het bevolkingsvraagstuk zelf laten we ons hier nu niet in.

Alleen vinden wij het opmerkelijk dat, terwijl in landen om ons heen de bevolking afneemt, ze hier niettegenstaande zedelijk minderwaardige praktijken toch nog toeneemt.

In Frankrijk wees men reeds op de mogelijkheid, dat men daar op den duur zijn inwoners uit het buitenland zou moeten betrekken.

Of voor Nederland in deze misschien nog een roeping is weggelegd?

Inderdaad weten we niet, welke wegen de Heere, als de grond hier te zwak geworden is om de menigte te dragen, nog opent.

Zoover zijn we echter nog niet.

Voorspellen in deze is een gevaarlijk werk.

Maar allerminst behoort het thuis in een statistisch verslag.

En wij vragen of het niet hoog tijd wordt, dat hierin van hoogerhand worde ingegrepen.

Voor goede statistiek zijn we dankbaar.

Ze is van groote waarde.

Het Centraal Bureau toont ook die te kunnen leveren en voor zijn taak berekend te zijn.

Maar het dient den heeren toch duidelijk gemaakt, dat zij zich aan uitdrukkingen alsboven werden gewaakt en die heel licht de immoraliteit in de hand kunnen werken, voortaan zullen spenen.

En dat zij hun profetenmantels moeten hangen aan den kapstok, eer zij voor het publiek verschijnen.

HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Socialisatie of Bedrijfsorganisatie.

XI.

De eigendom.

Een aanvang is gemaakt met het onderzoek van de Schriftgegevens omtrent den eigendom. Wij vonden in Gen. 1 en 2, dat a. de eigendom zijn oorsprong heeft in de schepping van den mensch naar Gods beeld; b. dat het wezen van den eigendom bestaat in heerschappij, en c., dat God de absolute eigenaar en de mensch slechts rentmeester is. Over de vraag, wat het geweest is, of moet zijn: privaat- of communaal-bezit, zal later worden gehandeld.

Nadat wij een vorige maal stilstonden bij hetgeen de eerste beide hoofdstukken van het boek Genesis over den eigendom mededeelen, komen we nu tot den toestand, zooals die door den zondeval geworden is. Ook op dit terrein toch doet de kracht en het gevolg der zonde zich gelden. Om onzer ongerechtigheid daalt immers de vloek op het aardrijk; brengt de bodem niet alleen vruchten om te eten, maar ook distelen en doornen voort; moet de man werken in het zweet des aanschijns, en het zou onmogelijk wezen, dat deze groote omkeer in de verhouding van den mensch tot het aardsche goed, zonder invloed was gebleven op het bezit, of wil men, op de heerschappij van den mensch over het geschapene. Ook in deze relatie is verandering gekomen en al is het, zooals ik later hoop aan te toonen, allerminst noodzakelijk, dat deze verandering bestaan heeft in den overgang van den communalen in den privaat-eigendom, wel is het privaatbezit zonder twijfel verscherpt geworden. Wat vroeger over de onmogelijkheid van de verwerkelijking der socialisatie-gedachte werd opgemerkt, stelt dit voldoende in het licht. Deze socialisatie is niet mogelijk, omdat wij in een wereld van zonde leven, en zelfzucht en begeerlijkheid, geldjacht en gierigheid, nijd en liefdeloosheid de harten gevangen houden, of althans in de zielen sluimeren. Welnu, het zijn juist deze zonden, die een scherpe afbakening van het privaat-bezit noodzakelijk maken, en tevens er oorzaak van zijn, dat de harmonie tusschen het private en communale, tusschen het persoonlijke en sociale vaak zoek is. Deze scherpe vorm van privaatbezit is reeds terstond te merken bij Kaïn, die zich een stad, een sterkte, een soort vesting bouwt, en wiens nakomeling Tubal-Kaïn het zwaard smeedt, om het eigen goed tegenover den vijand te verdedigen.

Nu zegt de Schrift over den toestand vlak na den val zeer weinig.

Daaruit veel af te leiden, zou al zeer gewaagd zijn.